

Grondstoffentransitie &
energietransitie onlosmakelijk
verbonden

Aanbevelingen aan de MRA

Bijlage van het eindproduct voor ambtenaren bij het traject 'Verbinden
van de grondstoffen- en energietransitie in de Metropoolregio
Amsterdam'

door Marlien Sneller, Aylin Özalp en Ella van Dansik van Squarewise

Analyse Rijksbeleid

Zo staat het Rijksbeleid er nu voor

Iedereen heeft een ander kennisniveau. Daarom hebben we een beknopte samenvatting gemaakt van huidig Rijksbeleid en beleidsadvies aan de Rijksoverheid. Zo kan elke deelnemer vanuit een gelijk startpunt meedenken.

Lees de samenvatting van Rijksbeleid [hier](#)

We hebben ons gericht op beleid vanuit de Rijksoverheid. De verkenning van de SER over de verbinding tussen energie- en grondstoffentransitie speelt een belangrijke rol.

In de analyse hebben we gekeken naar de energietransitie, circulaire transitie en de samenhang tussen die twee transities. Voor elk onderdeel hebben we in elk geval samengevat:

- huidige situatie;
- huidig beleid;
- advies aan de Rijksoverheid voor aanpassen van beleid.

Wij hebben vanuit een transitiebril gekeken naar deze samenvatting. Wat vinden wij hiervan? Wat denken wij dat er nodig is? En wat kan de MRA doen? Lees onze aanbevelingen in bijlage 1, net als een verdiepende leeslijst.

Onze aanbevelingen aan de MRA

We hebben een ander verhaal nodig. Veel mensen, en dus ook ambtenaren, zien ‘minder’ als de belangrijkste oplossing voor duurzaamheid. Minder kopen, minder gas gebruiken, minder materialen gebruiken. In de praktijk wordt niemand blij van een vooruitzicht waarin de toekomst een kopie van het heden is, maar dan ‘minder’.

Meer bijen en vlinders door andere landbouw, altijd het juiste gereedschap ter beschikking, meer plek in je huis door delen en lage onderhoudskosten aan je auto, door te delen. Beleid zou moeten gaan over een lonkend toekomstperspectief van een wereld waarin mensen graag willen leven.

Dat geldt ook voor onze economische bril. De 'homo economicus', de calculerende consument die gericht is op behoeftenbevrediging, komt in de praktijk niet voor. Met de juiste prikkels, goede aansprekende voorbeelden en normgedrag kunnen we circulair gedrag uitlokken. Hier zou beleid vorm aan moeten geven.

- Awards, campagnes en ambassadeurschap kan invulling van de hoogste trede op de R-ladder ‘refuse’ stimuleren.
- Stimuleren van product-as-a-service, mits circulair ingericht. Inkoopbeleid kan bedrijven dwingen in te gaan spelen op as-a-service modellen, ook voor andere klanten.
- Stimuleren van de deeleconomie (parkeerbeleid, fietsparkeerbeleid) en gericht economisch beleid (de juiste bedrijven aantrekken).

Onze aanbevelingen aan de MRA

Onze welvaart is historisch gebouwd op het benutten van grote hoeveelheden goedkope fossiele energie en grondstoffen. Het goede nieuws is dat duurzame energie nu goedkoper is geworden dan fossiele energie. Dat maakt de verleiding groot (en technisch mogelijk) om dezelfde hoeveelheid materialen in te zetten om de energietransitie te realiseren. Dan los je wel het voorliggende probleem op, maar verbetert niks structureel.

In de energietransitie is de overheid regisseur en opdrachtgever; hier ligt dus een belangrijke kans en opgave. We zien nog te vaak (beleids)oplossingen die gaan over een één op één vervanging van fossiel naar hernieuwbaar. Daar kan de MRA scherp op zijn. Check in je beleid:

- Wordt (infrastructuur van) duurzame energieopwek circulair aangelegd?
- Gebruik de trias energetica als ezelsbruggetje voor materialen: bespaar waar mogelijk – gebruik duurzame & circulaire materialen – gebruik onduurzame materialen zo efficiënt mogelijk.
- Stuur ook via andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening. Fysieke nabijheid van materialen is belangrijk voor circulaire ketens. Dus maak deze ruimte!

Onze aanbevelingen aan de MRA

De manier waarop we belasting heffen is één van de knoppen waarmee we transities kunnen beïnvloeden. Circulariteit vraagt meer arbeid: reparatie, demonteren, enz. Dit maakt veel circulaire oplossingen duurder dan lineaire, omdat arbeid in Nederland zwaar belast wordt, terwijl materialen nauwelijks belast worden.

Wat de gevolgen zijn als we extractie belastingen en arbeid veel minder toont het Ex'Tax project* aan. Kort samengevat; het heeft zeer gunstige effecten op zowel ecologie als ons welvaartsniveau.

Fiscaal beleid is een zaak voor de Rijksoverheid, maar decentrale overheden kunnen wel degelijk instrumenten inzetten om de ongewenste effecten van het huidige fiscale regime af te zwakken. Denk hierbij aan subsidiëren van arbeidsplaatsen voor reparatie en demontage, bekostigd uit het belastingen van het overige bedrijfsleven (OZB niet-woningen).

Daar is een concrete reden voor, want in recent onderzoek van de Topsector staan kansrijke plekken in Nederland voor het realiseren van een grondstoffenbank voor woningen. Door de omvang van de renovatieopgave is de MRA daar één van. MRA zou een innovatiehub kunnen worden door in te zetten op hoogwaardige toepassing van deze vrijgekomen materialen met bedrijfsleven en kennisinstellingen. Het bundelen van maakplekken en innovatieplekken en stimuleren van plaatselijke ketensamenwerking zijn enablers hierbij.

* Lees meer op <https://ex-tax.com/>

Onze aanbevelingen aan de MRA

Eigendom is een van de sterkste rechten in onze maatschappij. Wie zijn product verkoopt is zelf van de verantwoordelijkheid af om het product bij end-of-life een goede bestemming te geven. De koper van het product heeft vaak niet het handelingsperspectief om bij end-of-life het optimale te doen.

Een écht circulair systeem vraagt om een nieuwe blik op eigendom, dat doorgevoerd wordt in alle regels. Een groot deel hiervan ligt bij de Rijksoverheid. Maar ook decentrale overheden kunnen hun regels screenen op de vraag: ligt de verantwoordelijkheid terecht of ten onrechte bij de eigenaar? Dit zet ook druk op de rijksoverheid om hetzelfde te doen.

Eigendom van materialen ligt niet altijd in Nederland. Veel zonne- en windparken zijn in handen van buitenlandse investeerders. Daarbij is het van belang te rade te gaan; welke invloed wil je op het lot van de materialen bij end-of-life?

- Stel vooraf eisen bij nieuwe zonne- en windparken, waardoor goed gebruik van grondstoffen geborgd is
- Overweeg as-a-service oplossingen
- Benut dit ook buiten de nieuwe energie-infrastructuur (wegenbouw e.d.)

Onze aanbevelingen aan de MRA

Transities kun je niet managen, maar wel bijsturen. *Best* is daarin de vijand van *beter*. Gooi niet ineens het roer om en rem de energietransitie niet (bewust). Het actief remmen van reeds ingezette ontwikkelingen om te wachten op circulaire alternatieven werkt zeer vertroebelend en demotiverend. Dat geldt zowel voor medewerkers, partners als consumenten.

Sturen in transitie gaat beter door middel van iteratief sturen en leren. In plaats van wachten op een beter alternatief, werk je verder en stuur je bij op elk mogelijk bijstuur-moment. Nieuwe plannen in wording kunnen wel uitgesteld worden tot er betere opties zijn. De consequentie van vertraging is daar minder zichtbaar en dus minder groot.

